

160622

Handläggare: Marie-Louise Luther

Socialdepartementet

s.registrator@regeringskansliet.se

s.fs@regeringskansliet.se

Remiss SOU 2016:14, En översyn av tobakslagen – Nya steg mot ett minskat tobaksbruk samt PM Genomförande av tobaksproduktdirektivets bestämmelser om e-cigarett

Sammanfattning av Astma- och Allergiförbundets synpunkter:

- Vi är positiva till att regeringen föreslår många samlade evidensbaserade åtgärder för att minska tobaksbruket och uppnå de folkhälsopolitiska målen, följa ramkonventionen om tobak och nå målet om ett rökfritt Sverige 2025. De föreslagna åtgärderna är nödvändiga för att förstärka tobakspolitiken som under de senaste tio åren kommit efter flera andra länder i både Norden, EU och övriga världen. Det är viktigt att säkra barns rätt till en tobaksfri uppväxt med en kombination av insatser.
- Vi tillstyrker därmed utredningens förslag om **tillståndsplikt för tobaksförsäljning, spårbarhet och märkning, tillsynsfrågor, exponeringsförbud** (men anser att också **e-cigarett** och **rökmassa** borde omfattas av exponeringsförbundet) och **att Sverige så snart som möjligt ratificerar WHO:s protokoll** för att eliminera olaglig handel.
- Vi tillstyrker utredningens **förslag om rökförbud i vissa offentliga utomhusmiljöer**, men föreslår att **lagförslaget utökas till att även omfatta kommunala badstränder och bassängbad utomhus, sjukhusområden och områden runt primärvårdens lokaler**. Vi håller med utredaren att det kan vara svårt att ta fram lagregler om hur långt ifrån entréer man får röka, men vi menar att **Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att ta fram vägledning och råd om minsta rekommenderade avstånd om det visar sig behövas**. För att få bästa effekt av en utökad tobakslag behöver **tillräckliga resurser för informationsinsatser om lagändringen nationellt**.
- Tobaksdirektivsutredningen har i sitt betänkande lämnat förslag på en strukturell omarbetning av tobakslagen. I samband med denna översyn behöver **den juridiska möjligheten att inrätta rökfria flerbostadshus säkras och möjligheterna för fastighetsägare att ställa krav på rökfritt vid problem med grannars rökning i flerbostadshus utredas** (jämför lagförslag i Finland). De **arbetstagare som arbetar i andras hem** (exempelvis hemtjänst, hemsjukvård) behöver tillförsäkras rätten till en rökfri arbetsmiljö.
- Vi **beklagat att utredningen inte kommer med något förslag om neutrala tobaksförpackningar**. Vi menar att tobaksförpackningar borde ses som kommersiell reklam och inte omfattas av tryckfrihetsförordningen. Förseningen av ett förslag om neutrala paket gagnar tobaksindustrin på bekostnad av barns och ungas hälsa.
- Vi stödjer utredningens **förslag i PM om lag om e-cigarett som implementering av Tobaksproduktdirektivet, åldersgräns, förbud mot e-cigarett och andra tobaksrelaterade produkter i rökfria miljöer, anmälningsskyldighet av försäljning** (inklusive straffbeläggning).
- Ytterligare reglering behövs dock för att förebygga att e-cigarett får negativa

effekter för hälsan och ökad risk att unga lockas så att de på sikt börjar röka vanliga cigaretter.

- **Idag saknas officiellt antagna riktlinjer för att implementera tobakskonventionens artikel 5.3 med syfte att minska tobaksindustrins inflytande på tobakspolitiken. Vi anser att sådana behöver tas fram.**

Vi har valt att fördjupa våra synpunkter kring de förslag som mest berör våra medlemmar och andramed allergi och annan överkänslighet, nämligen förslagen om vissa rökfria offentliga utemiljöer och e-cigaretter.

Fördjupade synpunkter och motivering:

8. Ett utvidgat rökförbud

Vi är mycket positiva till utredningens förslag (avsnitt 8.9.2) att utöka tobakslagen med vissa rökfria offentliga utomhusmiljöer och att även taxizoner föreslås ingå liksom andra utomhusområden än där resenärer väntar på kollektivtrafik föreslås bli rökfria (t ex biljettområden och gångbanor i anslutning till spår). Vi stödjer också utredningens förslag att e-cigaretter, vattenpipa och andra tobaksrelaterade produkter ska omfattas av tobakslagens rökfria miljöer. Nationell lagreglering för att e-cigaretter ska omfattas av rökfria miljöer förordas av WHO.

Vi saknar dock ett par saker och föreslår därför att tobakslagen utökas för att även göra kommunala badstränder och bassängbad rökfria liksom områden kring sjukhus och primärvård. Vi håller med utredaren att det kan vara svårt att ta fram lagregler om hur långt ifrån entréer man får röka, men vi menar att Folkhälsomyndigheten bör få i uppdrag att ta fram vägledning och råd om minsta rekommenderade avstånd om det visar sig behövas. Det är mycket viktigt att det tillförs tillräckliga statliga resurser för information om innan lagändringen förhoppningsvis träder i kraft för att få bästa möjliga effekt och efterlevnad.

- *Att införa rökfritt på frivillig väg fungerar inte – lagstiftning behövs.* När Astma- och Allergiförbundet bedrev ett projekt om att på frivillig väg införa rökfritt på uteserveringar under två år 2012-2014 var intresset svalt (under projektperioden anmälde bara 11 uteserveringar intresse). I EU-rådets rekommendationer från 2009 som bygger på art 8 i WHO:s ramkonvention rekommenderas bl a att ge skydd mot tobaksrök på alla platser som är tillgängliga för allmänheten. WHO förordar lagstiftning för att rökfria miljöer ska fungera.
- *Majoriteten av befolkningen är för rökfria utomhusmiljöer.* En opinionsundersökning med 5 300 personer som Demoskop gjort på uppdrag av Cancerfonden våren 2016 visar att åtgärder som förbud mot rökning på offentliga platser som lekplatser, hållplatser och uteserveringar efterlyses av tre av fyra tillfrågade. Den SKOP-undersökning som Folkhälsomyndigheten låtit utföra visade att mellan 60-85% av befolkningen var positiva till att införa rökfritt utanför offentliga entréer, platser i anslutning till kollektivtrafiken, på uteserveringar, lekplatser och sportanläggningar, arenor mm utomhus. Opinionsundersökningar bland närmare 2000 barnfamiljer 2012 respektive 2014 om deras inställning till att införa rökfritt på uteserveringar som Astma- och Allergiförbundet låtit utföra visade att andelen som var positiva hade ökat från 78% till 81%. Nästan en av fyra undvek att besöka uteserveringar på grund av andras tobaksrök.

- *Passiv rökning utomhus påverkar hälsan negativt och det finns inga nivåer som kan anses ofarliga. Barn och personer som är extra känsliga t ex dem med astma eller doftöverkänslighet påverkas mest. Barn bestämmer inte heller själva över i vilka miljöer de vistas. Tobaksrök kan vara lika farlig ute i fria luften som inomhus. Visserligen gör luftens rörlighet att röken utomhus försvinner snabbare när ingen längre röker, men så länge rökning pågår kan skadorna bli desamma som vid inomhusrökning. Avgörande är graden av exponering och hur långvarig den är. Några hälsorisker med passiv rökning är ökad risk för hjärt- kärlsjukdom, lungcancer, stroke och kan utlösa astma och luftvägsbesvär. Hos barn kan det bli orsaka plötslig spädbarnsdöd, astma och luftvägsbesvär/infektioner.*
- *Tillgänglighet är en rättighet. De som har astma, allergi eller annan överkänslighet har samma rätt som alla andra att kunna vistas på uteserveringar, perronger eller busshållplatser. Allergi- och överkänslighetssymtom vid ofrivillig tobaksrök är mycket vanligt. En undersökning som Astma- och Allergiförbundet gjorde bland 1500 medlemmar 2012 visade att 73% besvärades och 52% blev sjuka eller fick allergisymtom när de utsattes för passiv rökning.*
- *Erfarenheter från rökfritt bli på serveringar inomhus är positiva både när det gäller inverkan på hälsan (exempelvis minskad risk för hjärt-kärlsjukdom, stroke, lungsjukdom och sjukhusinläggningar för barn med astma) hos gäster och anställda och att lönsamheten inte påverkats negativt.*
- *Internationella erfarenheter av rökfria miljöer utomhus visar att rökningen i dessa miljöer har minskat och därmed har skyddet mot passiv rökning förbättrats. Bland annat visar forskning att risken för barn när det gäller för tidig födsel minskade liksom behovet av sjukhusvård vid astma. För vuxna minskade risker för kranskärlssjukdom, stroke och annan hjärtsjukdom.*
- *Rökfria offentliga utomhusmiljöer kan även stödja dem som vill sluta röka, minska sin rökning och minskar risken att se andra som röker. Det är positivt för alla, men särskilt för barn och unga. Dessutom är det en viktig arbetsmiljöfråga för exempelvis serveringspersonal på uteserveringar som borde slippa utsättas för andras tobaksrök i arbetet.*
- *Det är viktigt att e-cigarettor (med och utan nikotin), vattenpipa och andra tobaksrelaterade produkter omfattas av rökförbud i tobakslagen eftersom tillsynen av rökfria miljöer annars riskerar bli svårare att upprätthålla och att det inte heller är helt klarlagt vilken påverkan e-cigarettor har på omgivningen. Det finns indikationer på att ångan från e-cigarettor innehåller cancerframkallande och irriterande ämnen som bland annat formaldehyd och i vissa fall kontaktallergena smakämnen som mentol och vanilj.*
- *I WHO:s policyrekommendationer om skydd mot tobaksrök rekommenderas att ländernas myndigheter bör genomföra riktade informationskampanjer för att öka allmänhetens och opinionsbildarnas medvetenhet om riskerna med exponering för miljötobaksrök. Vi menar att tillräckliga resurser måste tillsättas för nationella informationsinsatser som kan genomföras av exempelvis av Folkhälsomyndigheten eller intresseorganisationer som Tobaksfakta. Åtgärder som rekommenderas är tydlig skyltning om rökförbud, att flytta alla askfat från rökfria områden, övervakning av att reglerna följs mm.*

PM om lag om e-cigarett:

- Vi stödjer utredningens förslag i PM om lag om e-cigarett som implementering av Tobaksproduktdirektivet, åldersgräns, förbud mot e-cigarett och andra tobaksrelaterade produkter i rökfria miljöer, anmälningsplikt av försäljning (inklusive straffbeläggning).
- Ytterligare reglering behövs dock för att förebygga att e-cigarett får negativa effekter för hälsan och ökad risk att unga lockas så att de på sikt börjar röka vanliga cigarett. Vi föreslår därför att e-cigarett utan nikotin så långt som möjligt omfattas av samma bestämmelser som e-cigarett med nikotin (åldersgräns, reklamförbud). Exponeringsförbud bör även gälla e-cigarett (med och utan nikotin) och dessa bör omfattas av samma tillståndsplikt som gäller för tobak (anmälningsplikt räcker inte). Standardiserade förpackningar för e-cigarett behövs också (samma regler för påfyllnadsförpackningar).

Åtgärder för att stoppa tobaksindustrins inflytande på folkhälsopolitiken (artikel 5.3)

- Idag saknas officiellt antagna riktlinjer för att implementera tobakskonventionens artikel 5.3 med syfte att minska tobaksindustrins inflytande på tobakspolitiken. Vi anser att sådana behöver tas fram. Det är oroväckande att utredningen har träffat betydligt fler företrädare för tobaksindustrin än representanter för folkhälsofrågor (sid 75). Om riktlinjer funnits hade troligen de flesta av dessa möten inte hållits. Utredningens tolkning av tryckfrihetsförordningen som ett hinder för neutrala paket ökar misstanken om att tobaksutredningen påverkats när det gäller detta förslag.

Bakgrund

Astma- och Allergiförbundet är en intresseorganisation som tillvaratar intressen för personer med allergisjukdomar. Organisationen har idag ca 20 000 medlemmar och ingår i Handikappförbunden. Allergi och annan överkänslighet har ökat under de senaste decennierna och tillhör numera våra mest utbredda kroniska sjukdomar. 13 procent av alla barn och 20 procent av alla vuxna har allergisnuva. Ungefär vart tredje barn har en pågående allergisjukdom och ca 9% av barnen har läkarдиагностicerad astma, vilket är en ökning med 50% sedan 2003 då andelen var 6%. Minst 25% av den vuxna befolkningen har pågående allergisjukdom och 10% av den vuxna befolkningen har astma.

Passiv rökning kan bland annat ge akuta och kroniska besvär i luftvägarna och kan både förvärra barnastma och utlösa astma hos friska barn.

Maritha Sedvallson
ordförande
Astma- och Allergiförbundet